

Yeminli Mali Müşavir Cihat Çetinkaya
www.ustadim.com info@ustadim.com ccetinkaya56@gmail.com

DEMOKRASİ, PİYASA EKONOMİSİ VE BÜROKRASİ

*“Demokrasi hepimizin sahip çıkması gereken en önemli varlıktır”
A.LINCOLN*

Dünyada son yirmi yıldaki gelişmeler demokrasi ve piyasa ekonomisi sistemlerinin devletçilik ve merkezi planlama sistemlerine nazaran üstünlüğünü açıkça ortaya koymuştur. Ülkede iyi işleyen demokrasi kurumları ve iyi bir piyasa ekonomisi düzeninin kurulması, kalkınma ve halkın mutluluğu açısından önemlidir.

Demokratik bir toplumda demokrasi ve piyasa ekonomisinin en küçük birimleri insandır. İnsan, seçme ve seçilme haklarını kullanarak demokratik yapının işleyişine yön verirken, tüketim talepleri ile piyasadaki üretici ve girişimcileri de etkilemektedir. Gerçekte, demokrasi kavramları soyut olarak incelenirse, ikisi arasında çok yakın benzerlikler olduğu ve çoğu zaman birbirlerini karşılıklı olarak etkiledikleri görülür.

Siyasette parti program ve kadroları halk önünde bir yarışma içindedirler. Piyasa ekonomisinde ise fiyat ve kalite açısından üreticiler birbirleriyle rekabet ederler. Siyasal girişimcilerin amacı belli pozisyonlar elde ederek ülke yönetiminde bir süre söz sahibi olmaktır. Ekonomik girişimcilerin gayesi parasaldır, yani kardır.

Piyasa ekonomisinde ülkenin reel üretim gücü şirketlerin elindedir. Buna karşılık, siyasal güç çıkardığı yasa ve aldığı kararlarla ekonomik faaliyetleri sürekli olarak etkiler. Siyasi otorite 4–5 yılda bir değişirken şirketler piyasada etkinliği sağladıkları sürece yerlerini korurlar.

Siyasi güç, genel seçimler aracılığıyla parlamento ve hükümete hâkim olan siyasi partilerdir. İktidarı temsil eden siyasi partiler, ülkenin sorunlarını bilmek ve çözmekle sorumludurlar.

İktidar arzusu olmamakla beraber siyasi ve ekonomik güçleri yakından etkileyen aracı güçlerin başında basın ve TV gelir.

Buna karşılık, ülkenin ekonomik gücü ve geleceği özel sektörün yani şirketlerin ve girişimcilerin elindedir. Piyasa ekonomisinin lokomotifi olan girişimciler, mal ve hizmet pazarlarında birbirleriyle fiyat ve kalite açısından devamlı yarışma halindedirler. Ekonomik güç, siyasal güçle olan ilişkilerini, kurdukları dernek, sendika ve federasyonlar kanalı ile yürütürler. İhracat - ithalat araçlarıyla ekonomik güçler dış ülke pazarlarında da faal olmak zorundadır. Bu koşul, ekonomik gücü işlerinde globalleşmeye zorlar, bu nedenle de yenilikçi, yaratıcı ve uyanık olmaları şarttır.

Siyasal güç ülkenin yönetiminde yalnız değildir. Ülkenin idari gücü olan sivil ve askeri bürokrasi ile birlikte çalışmak zorundadır. Bürokratlar siyasetin eli, gözü ve kulağıdır. Bürokrasi özel bir eğitim ve geleneğe sahiptir. Genellikle formalist, merkeziyetçi ve statükocudur.

Ekonomik gücün en yakın yardımcısı olan işçiler ve ücretli sınıflar ise ülkede sosyal gücü oluştururlar. Sosyal güç işçi kuruluşları ve sendikaların elindedir. Sendikalar devamlı olarak işçilerin hayat şartlarını iyileştirmek isterler. Eşitleyici ve katılımcı hedefler peşinde koşarlar.

İktidar arzusu olmamakla beraber siyasi ve ekonomik güçleri yakından etkileyen aracı güçlerin başında basın ve TV gelir. Basın ve TV partiler gibi tüm olayları izler ve yorum yaparlar. Derinliğine araştırma yapmakla beraber, ülke geleceği için kamuoyunu etkiler ve görüşler ortaya koyarlar.

Aracı kuruluşlar arasında kamu ve özel sektör ilişkilerini düzenleyen gönüllü kuruluşlar da (dernekler, odalar vs.) iki genel seçim arasında parlamento ve hükümetle ilişkilerde diyalog ve şeffaflığı sağlamak suretiyle kritik bir rol oynarlar.

Yukarıda saydığım güçlere, bilimsel araştırma yapan kuruluşlar ve dinsel faaliyet gösteren kurumları da eklemek gereklidir.

Demokraside istikrar tüm güçlerin aralarında kalıcı bir denge kurabilmelerine bağlıdır. Kalıcı bir denge ise ülkede demokrasi ve piyasa ekonomisinin oyunun kurallarına göre yürütülmesini gerektirir. Oyunun kurallarına riayet edilmez. İşçi – işveren hükümet, politikacı, bürokrat aralarındaki ihtilafları halledemezlerse ülkenin sorunları birikir ve adeta çözümsüz hale gelir.

DEMOKRASİNİN BAŞARISI İÇİN

- İnsan haklarının garantiye alınması,
- Halkın yönetime aktif katılımının sağlanması,
- Serbest tartışma ve eleştiri yapılabilmesi,
- Seçilenlerin yaptığı işlerin hesaplarını vermeleri,
- Evrensel hedeflerin milliyetçi çıkarların üstünde tutulması,
- Kamu hizmeti yapanların kendi çıkarlarından fedakârlık yapmaları,
- Anlaşmazlıkların barış ve müzakere ile çözümünün esas olması önemlidir.

PİYASA EKONOMİSİNİN BAŞARISI

- Ekonomik ve mali istikrarın sağlanmasına,
- Hukuk devletinin çalışır halde tutulmasına ve müktesep hakların ihlal edilmemesine,
- Teşebbüslerde işveren, işçi ve hissedarlar arasında sağlıklı bir çalışma düzeni kurulmasına,
- Girişimcileri mülkiyet, fiyat, yatırım, temettü, işe alma ve işe son verme konularında serbest olmalarına,
- Girişimcilerin kendi başarısına yüklenemeyecekleri eğitim ve teknoloji araştırmalarının kamu kuruluşlarınca üstlenilmesine bağlıdır.

SONUÇ:

Açıklamalar gösteriyor ki demokrasi ve piyasa ekonomisinin iyi işleyişi oyuncuların oyunları kuralları içinde titizlikle oynamalarına bağlıdır.

Gerek demokrasi gerekse piyasa ekonomisi sistemleri içinde güçler arası diyalog ve şeffaflık son derece önemlidir. Batıda bu hususu sağlamak üzere özel kurumlar geliştirilmiştir. Bunların en güzel örneği II. Dünya Savaşı'ndan sonra Fransa'da kurulan Ekonomik ve Sosyal Konsey'dir.

12 Eylül dönemi Anayasasında böyle bir kuruma yer verilmesi TÜSİAD tarafından askeri yönetimden istenmişti. Bugün boşluk hala devam etmektedir.

Bu belirlemeler dâhilinde;

1- Demokrasi ve piyasa ekonomisinin prensipleri evrensel olmakla beraber ülkelere göre gerekli adaptasyon ve değişiklikler yapılamazsa uygulamalarda başarı sağlanamaz.

Türk kültüründe fetişizmler yaygındır. Toplum bazı kavramlara olağan üstü ve gerçek dışı anlamlar atfeder. Örneğin; piyasa ekonomisine geçmekle sorunlarının çoğunu çözeceğini zanneder. AB, NATO için aynı şeyler söylenebilir.

2- Her toplum ve kesim için tutarlı bir uzun vadeli program çalışması şarttır. Ülkede tüm güçlerin bu program etrafında bir araya getirilmeleri güç birliği yapmaları sağlanmalıdır.

Bu son görev ise başta basın olmak üzere araştırma kurumlarına düşer.

3- II. Dünya Savaşından sonra ABD, İngiltere, piyasa ekonomisi uygulamalarında ciddi ilerleme kaydetmelerine karşılık global sanayi hedefleri geliştirmede Japonya ve Almanya'dan geri kaldılar. Ülkemizde bu konuda yapılacak ilk iş, önce istikrarın sağlanması, daha sonra global sanayi stratejilerinde bütün kesimler arasında uyum ve iş birliğinin sağlanmasıdır. **E**